

Мазур Т.М.

к. арх., доцент,

Кафедра містобудування, Інститут архітектури,
Національний університет «Львівська політехніка»

Король Є.І.

старший викладач,

Кафедра містобудування, Інститут архітектури,
Національний університет «Львівська політехніка»

ПРОМИСЛОВЕ БУДІВНИЦТВО ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО АРХІТЕКТОРА ІВАНА ЛЕВИНСЬКОГО ЯК СПАДЩИНА ІНДУСТРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ЛЬВОВА

В постіндустріальну епоху характерним для розвитку європейських міст є перетворення індустріальної спадщини минулого — промислових, транспортних, інженерно-технічних об'єктів у комплекси музеїв індустріальної культури загальнонаціонального масштабу та активне їх включення в індустрію світового і вітчизняного туризму. Такі комплекси вже створені і успішно функціонують в багатьох історичних містах Європи.

Особливістю функціонально-планувальної структури м. Львова є наявність в його центральній частині серед щільної квартальної забудови значної кількості історично сформованих виробничих територій. Процеси їх масової спонтанної перебудови призводять до втрати цінних історичних промислових будівель і споруд, розташованих на цих територіях. На сучасному етапі гостро постала проблема масової неконтрольованої перебудови виробничих територій без виявлення та оцінки індустріальної культурної спадщини минулого Львова, а також розробки програм по включенні її в розвиток туристичної інфраструктури міста.

Перлиною серед історичної промислової забудови Львова є спадщина видатного українського архітектора, будівничого, інженера, промисловця, професора Львівської політехніки, визначного громадського діяча Галичини Івана Левинського (Jan Lewiński; 1851–1919) — «Фабрика кахлевих печей Іван Левинський», розташована на вулиці Генерала Чупринки (колись Потоцького, раніше Хрестовій) під номером 58.

Історія творчого шляху і незвичайного успіху Івана Левинського, як найвідомішого архітектора і підприємця Галичини кінця XIX початку XX ст., формувалась за умов інтенсивного розвитку фабрично-заводського виробництва, як в Європі так і на теренах Західної України. В цей період

активно розбудовується і стрімкого розростається її головне м. Львів. Іван Левинський приймає найактивнішу участь у формуванні архітектурно-містобудівного образу Львова, очолюючи будівництво найважливіших громадських об'єктів міста оперного театру, готелю «Жорж», пасажу Міколяша, комплексу єврейського шпиталю, комплексу нового двірця тощо. Заснувавши найбільше і найуспішніше підприємство Львова — «Фабрику кахлевих печей. Іван Левинський», він одним із перших в Україні зайнявся новим для того часу і **промисловим будівництвом**. На початок ХХ ст. підприємство Івана Левинського було одним із найбільших промислових комплексів Галичини, який об'єднував архітектурне бюро, будівельне підприємство, гуртівню будівельних матеріалів, тартак та фабрику керамічних виробів. **В своєму промисловому комплексі Іван Левинський налагоджує замкнений цикл виробництва** - представники його фірми займаються продажем клієнтам ділянок під забудову, в архітектурному бюро розробляють проектну документацію, фабрики постачають всі необхідні будівельні матеріали, з яких будівельники фірми ведуть забудову. Таким чином, **Левинський демонструє новаторський на той час підхід до організації архітектурно-будівельного процесу**, що стало свідченням і неабиякого підприємницького таланту видатного українського архітектора. Вироби фабрики Івана Левинського успішно конкурували з керамічним виробництвом у Празі, Варшаві, Відні, здобувши численні нагороди на міжнародних виставках за їх високий мистецький рівень.

За радянських часів промисловий комплекс «Фабрика кахлевих печей Іван Левинський», який займав значну територію між нинішніми вулицями Чупринки, Жуковського, Єфремова та Левинського, був націоналізований і розділений між різними підприємствами (рис. 1). Пізніше на місці з деяких з них побудували кілька стандартних житлових п'ятиповерхівок. Із знищенням такого комплексу Львів втрачає не тільки унікальну пам'ятку індустриальної культури міста, але і пам'ять по знакову не тільки для Львова, а й для усього українського суспільства постать — видатного архітектора і будівничого кінця ХІХ початку ХХ ст. Івана Левинського. Відповідно, на даний час актуальним є завдання віднайти ефективні архітектурно-планувальні та дизайнерські засоби відзначування території цього унікального промислового комплексу в планувальній структурі міста та включення його в популярні туристичні маршрути.

Mazur T.

Phd, associate professor,
Department of Urban Planning and Design, Institute of Architecture,
Lviv Polytechnic National University

Korol E.

senior lecturer,
Department of Urban Planning and Design, Institute of Architecture,
Lviv Polytechnic National University

INDUSTRIAL CONSTRUCTION OF THE PROMINENT UKRAINIAN ARCHITECTOR IVAN LEVINSKY AS A HERITAGE OF LVIV INDUSTRIAL CULTURE

In the post-industrial era, European cities are characterized by the transformation of the industrial heritage of the past — industrial, transport, engineering and technical objects into complexes of national museums of industrial culture and their active inclusion in the world and national tourism industry. Such complexes have already been established and successfully operate in many historic cities of Europe.

The peculiarity of the functional and planning structure of Lviv lays in the presence of a considerable number of historically formed industrial territories in its dense city centre. The processes of their massive spontaneous restructuring result in the loss of valuable historic industrial buildings placed on those locations. At the current stage emerges problem of massive and uncontrolled restructuring of industrial territories without any evaluation of the industrial cultural heritage of the old Lviv, as well as urgent need for the development of programs to include it in the development of the city's tourist infrastructure.

The spotlight of the Lviv historic industrial buildings is the legacy of a prominent Ukrainian architect, constructor, engineer, industrialist, professor of Lviv Polytechnic, prominent public figure of Galicia — Ivan Levinsky (Jan Lewiński; 1851–1919) — *Factory of tiled stoves Ivan Levinsky*, located on General Chupryny Street, 58 (formerly Potocki, before that — Krestovaya).

The prominent career path and extraordinary success of Ivan Levinsky, as the most famous architect and entrepreneur of Galicia in the late 19th and early 20th centuries, was formed under the conditions of intensive development of factory production both in Europe and also Western Ukraine. During this period main city of Western Ukraine -Lviv, is very actively developing and rapidly growing. Ivan Levinsky takes an active part in shaping the architectural and urban image of Lviv, leading the construction of the most important

public objects of the city as the Opera House, the Georges Hotel, the passage of Mikolyash, the Jewish hospital complex, the new palace complex and many more. Having founded the largest and the most successful enterprise in Lviv — *Factory of tile stoves Ivan Levinsky*, Mr. Levinsky was one of the first in Ukraine to launch **industrial construction**.

At the beginning of the twentieth century *Ivan Levinsky's enterprise* was one of the largest industrial complexes of Galicia, which comprised the architectural bureau, the construction enterprise, a group of building materials, and a ceramics factory. **In his industrial complex Ivan Levinsky established a closed cycle of production** — the representatives of his firm would sell their clients sites for construction, the architectural bureau would develop project documentation, factories supply all the necessary building materials for the constructors of the firm to build. **Thus, Levinsky demonstrates an innovative approach to the organization of the architectural and construction process at that time**, which proves his remarkable entrepreneurial talent. Ivan Levinsky's factory products have successfully competed with ceramic production of Prague, Warsaw, and Vienna, winning numerous awards at international exhibitions for their high artistic level.

During the Soviet times, the industrial complex *Factory of tile stoves Ivan Levinsky*, which besets a large area between the present streets of Chuprynka, Zhukovsky, Efremov and Levinsky, was nationalized and divided between different enterprises (Picture 1). Later, some standard five-story residential buildings were built on the site. With the destruction of such complex, the city loses not only a unique monument of the Lviv industrial culture, but also a memory of Ivan Levinsky — an outstanding constructor and architect of the late 19th and early 20th century. Accordingly, the topical task now is to find effective architectural and design means to distinguish this unique industrial complex in the planning structure of the city and effectively incorporate it in the popular tourist routes.

Рис. 1 «Фабрика кахлевих печей Иван Левинський», тепер вул. Генерала Чупринки, 58

Fig 1. Factory of tile stoves Ivan Levinsky, currently General Chuprynka Street, 58